

Bebek Davranış Ölçeği - Çok Kısa Formunun Türkçeye Uyarlanması

Adaptation of the Infant Behavior Questionnaire - Very Short Form Into Turkish

© Müyesser Fazlıoğlu¹, © Özden Yalçinkaya Alkar²

¹Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kadın ve Aile Çalışmaları Anabilim Dalı, Ankara, Türkiye

²Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Psikoloji Anabilim Dalı, Ankara, Türkiye

ÖZ

Amaç: Bu çalışmada, Mary Rothbart (1981) tarafından geliştirilen ve 2014 yılında Putnam ve arkadaşları tarafından sadeleştirilen Bebek Davranış Ölçeği-Çok Kısa Form'un (BDÖ-ÇKF) geçerlik ve güvenilirlik çalışmasının yapılarak Türkçeye uyarlanması amaçlanmıştır.

Gereç ve Yöntem: Çalışmaya yaşları 20 ve 45 (ortalama: 30,0, standart sapma: 4,0) yıl arasında değişen 3-12 aylık bebeğe (169 kız bebek, 188 erkek bebek) sahip 357 anne katılmıştır. Ölçüt bağımlı geçerliğin belirlenmesi amacıyla Edinburgh Postpartum Depresyon Ölçeği, Yetişkin Mizaç Ölçeği-Kısa Form, Çift Uyum Ölçeği ve Duygu Düzenleme Ölçeği kullanılmıştır.

Bulgular: Yapı geçerliği analizinde Kaiser-Meyer-Olkin ve Barlett testi yapıldıktan sonra faktör analizi yapılmıştır. BDÖ-ÇKF'nin güvenilirliğinin çalışılması amacıyla ölçeğin iç tutarlılığı, düzeltilmiş madde toplam test korelasyonları ve iki yarım test güvenilirliği analiz edilmiştir. Test-tekrar test güvenilirliği için ise 30-60 gün sonra 18 anneye ölçek yeniden uygulanmıştır. BDÖ-ÇKF'nin yapı geçerliği analizinde Temel Bileşenler Analiz yöntemi ile (principal component analysis) eksen döndürme tekniklerinden Varimax tekniği kullanılmıştır. Ölçeğin özgün formunda 3 faktörlü bir yapı varken bu çalışmada 2 faktörlü bir yapı ortaya çıkmış ve açıklanan toplam varyansın %31,1 olduğu görülmüştür. Cronbach alfa katsayıları ölçeğin tümü için; 0,84; pozitif duygulanım (PD) alt ölçeği için 0,80 ve negatif duygulanım (ND) ölçeği için 0,80 olarak bulunmuştur. Ölçeğin test-tekrar test güvenilirliği için ise Cronbach alfa değerleri PD için 0,56 ve ND için 0,48 olarak bulunmuş olup 0,05 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır.

Sonuç: Yapılan analizler BDÖ-ÇKF'nin Türk anneleri/bebekleri üzerinde yeterli düzeyde geçerli ve güvenilir sonuçlar verdiğini göstermiştir.

Anahtar Kelimeler: Bebek davranışı, mizaç, geçerlik, güvenilirlik

ABSTRACT

Objectives: In this study, it was aimed to investigate the adaptation of Infant Behaviour Questionnaire (IBQ-VSF) which was developed by Mary Rothbart (1981) and simplified by Putnam and his colleagues in 2014, and to examine the validity and reliability of scale.

Materials and Methods: A total of 357 mothers, between the ages of 20 and 45 (mean: 30.0, standard deviation: 4.0), years who had 3-12 months of babies (169 girls, 188 boys) were included in the study. Edinburgh Postpartum Depression Scale, Adult Temperament Questionnaire-Short Form, Dyadic Adjustment Scale and Emotional Regulation Questionnaire were used to determine the criterion validity.

Results: In the construct validity analysis factor analysis was conducted after Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) and Barlett's tests. To study the reliability of IBQ-VSF, internal consistency of the scale, corrected substance total test correlations and two half test reliability were analyzed. The scale was re-applied to 18 mothers after 30-60 days for test-re-test reliability. Principal components factor analysis with Varimax rotation was used to evaluate the construct validity of IBQ-VSF. In this study, a two-factor structure emerged while there were three-factor structures in the original form of the scale, and it explained 31.1% the observed total variance. Cronbach alpha coefficients for the whole scale was found to be 0.84; alphas for the subscale of positive affectivity (PA) and negative affectivity (NA) were 0.84 and 0.80; respectively. Cronbach alpha values for test-re-test reliability was found to be 0.59 for PA, 0.48 for NA and was statistically significant at 0.05.

Conclusion: Analyses have shown that the IBQ-VSF gives adequate valid and reliable results on Turkish mothers-babies.

Keywords: Infant behavior, temperament, validity, reliability

Yazışma Adresi/Address for Correspondence: Müyesser Fazlıoğlu, Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kadın ve Aile Çalışmaları Anabilim Dalı, Ankara, Türkiye

Tel.: +90 312 393 00 48 **E-posta:** psy_muyesser@hotmail.com **ORCID:** orcid.org/0000-0002-7076-2137

Geliş Tarihi/Received: 04.10.2021 **Kabul Tarihi/Accepted:** 16.01.2022

©Telif Hakkı 2023 Türkiye Çocuk ve Genç Psikiyatrisi Derneği / Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi, Galenos Yayinevi tarafından yayınlanmıştır.

Giriş

Mizaç, “kişideki eylemlerin, tepkiselliğin, duygusallığın ve sosyalliğin dışavurumunu/ifadesini vurgulayan ve düzenleyen temel kalıtımsal eğilimler” olarak tanımlanmaktadır.¹ Mizacın temel unsurlarının kişinin erken yaşamında ortaya çıktığı ve bu unsurları önemli düzeyde biyolojik faktörlerin belirlediği; fakat gelişim ilerledikçe mizacın dışavurumunu çoğunlukla kişinin deneyimleri ve içinde bulunduğu bağlamın etkilediği düşünölmektedir.¹ Bunun yanında Goldsmith ve ark.¹ mizacın davranışsal olarak görece daha durağan olduğunu ve duygusallık, aktiflik ve dikkat örüntülerindeki bireysel farklılıklarla açıklanabileceğini ifade etmiştir. Yapılan tanımda belirtildiği gibi; öncelikle mizacın, yalnızca erken yaşamda ortaya çıkan ve durağan bir hal alan özellikler olmadığı; bebeklik döneminden sonra da yeni mizaç kontrol sistemleri olduğu ve mizaç özelliklerinin dışavurumunun değişmekte olduğu düşünölmektedir.² İkinci bir varsayım olarak, temel formu bebeklik döneminde ortaya çıkan mizaç üzerinde biyolojik sistemlerin gelişmesiyle ve duygusal sistemlerin düzenlenmesiyle birlikte önemli bireysel farklılıklar oluşmaktadır.² Üçüncü olarak, biyolojik faktörlerin ve gelişimsel süreçlerdeki deneyimlerin artmasıyla birlikte mizaç daha karmaşık bir yapı haline gelmektedir.³ Rothbart⁴ mizaca farklı bir şekilde yaklaşarak bazı kavramlar eklemiştir. Rothbart ve ark.⁵ geliştirdiği psiko-biyolojik mizaç yaklaşımına göre öncelikle mizacın biyolojik temelli olmasının yanında, aynı zamanda mizaç; tepkisellik ve kendini düzenlemedeki bireysel farklılıklar üzerine temellenmektedir.

Rothbart⁶, mizacı kişilik gelişiminin bir parçası olarak görmekte olup kişiliğin oluşması ile birlikte mizaç ve deneyimin, çocuğun değerleri, tutumları ve başa çıkma stratejilerinin yanı sıra aynı zamanda kendisi, diğerleri ve fiziksel - sosyal dünya hakkında gelişen bilişlerini de kapsadığını düşünmektedir. Erken bebeklik döneminden itibaren çocuklar, çevrelerine karşı farklı tepkiler gösterirler; örneğin bir çocuk aynı oyunu oynarken heyecan verici bir olay olduğunda korkar ve ağlarken bir diğer çocuğun dikkati kolaylıkla dağılmaz ve çocuk çoşkuyla oyununu oynamaya devam edebilir.⁶ Bu tepkilerin, tepkileri düzenleyen diğer mekanizmalarla birlikte çocuğun mizacını oluşturduğunu söyleyen Rothbart'a⁶ göre mizaç karakteristikleri yeni doğanda görölebilmekte ve hatta fetüste ölçölebilmektedir; yeni doğan bir bebek üzüntü/acı gösterip kaçınabilir ve iki üç aylık bir bebek gülümseme, kahkaha gibi yaklaşma hareketleri ya da öfke ve engellenme gösterebilmektedir. Örneğin; 3-6-9-12 aylık bebeklerle yapılan boylamsal çalışmalarda gülme ve kahkaha gibi aktivite seviyelerinin 3 aydan 12 aya kadar istikrarlı bir şekilde ortaya çıktığı; oryantasyon seviyesi ve sakinleştirilebilirliğin daha az genel istikrar sergilediği, korku ve sınırlılıklara karşı sıkıntı göstermenin ise 6 aydan sonra istikrar gösterdiği ortaya konmuştur.⁴

Mizaç ile ilgili ilk çalışmalarda Thomas ve Chess⁷ tarafından New York'da 1977 yılında bebeklerin aileleriyle yapılan görüşmelerle elde edilen çalışmanın sonuçlarına göre, mizacın dokuz boyutu tanımlanmıştır. Bu boyutlar aktivite düzeyi/“activity level”, yaklaşma/geri çekilme/“approach/withdrawal”, yoğunluk/“in-

tensity”, eşik seviyesi/“threshold”, uyumluluk/“adaptability”, ahenklilik/“rhythmicity”, duygudurum/“mood”, sürekli dikkat süresi/“attention span persistence” ve dikkatini verememe/“distractibility” olarak bilinmektedir.⁶ Thomas ve Chess'in⁷ 141 bebekle yapmış oldukları klasik çalışmada üç mizaç kategorisi belirlenmiştir: kolay/“easy”/“flexible”, sakin/“even tempered”, uyumlu/“easygoing”, yeni koşullara adapte olabilen/“adaptable”; öngörülebilir/“predictable”, zor/“difficult”/“feisty”; hareketli/“active”, hırçın/“irritable”, düzensiz/“irregular” ve yavaş ısınan/“slow to warm-up cautions”; pasif, hareketsiz/“inactive”; huysuz/“moody”.

Kolay bebekler mutlu olan, uyku ve yemek alışkanlıklarında düzenli olan, uyumlu, sakin ve kolay bir şekilde keyfi kaçmayan; zor mizaçlı bebekler huysuz, yeme ve uyku alışkanlıklarında düzensiz, yeni insanlarla ve yeni durumlarla karşılaştığında korkan, gürültü ya da uyaranlar olduğunda kolay bir şekilde keyfi kaçan ve tepkilerinde yoğunluk olan; yavaş ısınan bebekler ise daha az aktif ve huysuz olma eğiliminde, yeni durumlara olumsuz tepki veren ya da geri çekilen ama aynı zamanda yeni insanlarla, durumlarla ve nesnelere karşılaştıklarında zor bebeklere göre daha pozitif olan bebekler olarak karakterize edilirler.⁷ Thomas ve ark.⁸ yapmış oldukları çalışmada bebeklerin yalnızca %65,0'i bu profillerden birinin içine oturmuştur; 1982 yılında zor mizaç yeniden kavramsallaştırılmıştır ve bebekleri bu kategorilerden birinde sınırlandırmaktansa mizacın zaman zaman kolaydan zora değişiklik gösterebileceği önerilmiştir.

Yapılan bir başka çalışmada anne-bebek iletişimideki/ etkileşimindeki niteliğe ve bebeğin psiko-biyolojik profillerine göre bebek mizacındaki değişiklikler çekingen/“withdrawn”, dışa dönük/“extraverted” ve yeterince uyarılmamış/“underaroused” olarak adlandırarak 3-12 aylık bebek profilleri çıkarılmıştır.⁹ Yine bebek mizacındaki değişikliklerin anne-bebek etkileşiminin niteliğine ve bebeğin karakterine bağlı olacağı ve annenin algısının bebeğin psiko-fizyolojik profilinden etkilendiği de belirtilmiştir.⁹ Çalışma bulguları daha dışa dönük bebeklerin annelerinin algılarının daha çekingen bebeklerin annelerinin algılarına göre farklı olduğunu; örneğin; daha dışa dönük bebeklerin heyecanlı aktivitelerde daha fazla yaklaşma, heyecan ve pozitif katılım gösterdiklerini ortaya koymuştur.⁹ Araştırmacıların tanımladığı “çekingen” bebek mizacı Thomas ve ark.⁸ “zor mizaçlı bebek” tanımına girmektedir: Çekingen bebekler düzensiz davranışlar, yoğun tepkiler, yeni uyaranlardan çekinme davranışları, uyum sağlamada zorluk ve negatif duygudurum göstermişlerdir.⁹ On iki aylık çekingen bebeklerin, anneleri tarafından dışa dönük bebekler ile karşılaştıklarında aktivitelerde daha düşük performans sergiledikleri ve daha az güldükleri, yetersiz uyarılmış bebeklerle karşılaştıklarında ise daha yüksek algısal duyarlılığa sahip oldukları ifade edilmiştir.⁹ Yine 3-12 aylık çekingen bebekler anneleri tarafından daha zor kişilik sahibi/psiko-fizyolojik gelişimde daha kolay incinebilir olarak tanımlanmışlardır.⁹

Mizaç kavramı üzerinde çocuklar ve yetişkinler için cinsiyet farklılıkları ile ilgili olarak birçok bulgu varken bir yaşımdan daha küçük çocuklar için çok az bulgu rapor edilmiştir.^{10,11} Bebeğin mizaç farklılıkları aktivite düzeyi ve davranışsal ketlenme/

koru için kısıtlılıkları açıklamaktadır.¹¹ Örneğin; erkek bebekler aktivite düzeyi ve yaklaşma alanlarında daha yüksek düzeyde performans gösterirken; kız bebeklerin yeni karşılaştıkları objelere yaklaşımda daha yüksek düzeyde tereddüt gösterdikleri rapor edilmiştir.¹¹

Çocuklarda mizaç özelliklerinin ölçülebilmesinin, çocuk davranışlarının araştırılması ve aileye danışmanlık verilmesi açısından önemli olduğu düşünülmektedir.¹² Mizacın değerlendirilebilmesi amacıyla çocuğun yaşına uygun olan soruların sorulduğu görüşmeler yapılabileceği, mizacı ölçen araçlar kullanılarak mizacın belirlenebileceği ya da çocuğu gözlemleyerek çocuğun mizacı hakkında bilgiler edinilebileceği belirtilmiştir.^{12,13} Türkiye’de çocukların mizaç özelliklerini ölçmek amacıyla bazı ölçeklerin Türkçeye uyarlanması yapılmıştır. Akın-Sarı ve ark.¹² 2012 yılında Rothbart ve ark.’nın⁵ geliştirmiş olduğu Çocuk Davranış Listesi Kısa Formu’nun Türkçe güvenilirlik ve geçerlilik çalışmasını yapmışlardır. Çocuk Davranış Listesi Kısa Formu 3-7 yaş arasındaki çocuklara sahip olan 87 anneye uygulanarak ölçeğin Türkiye’de kullanımının uygun olacağı bildirilmiştir.¹² Son olarak, Yoleri¹⁴ tarafından Martin ve Bridger’in 1999 yılında ebeveyn bildirimine bağlı olarak geliştirmiş olduğu Çocuklar için Mizaç Değerlendirme Bataryası Gözden Geçirilmiş Ebeveyn Formu/“Temperament Assesment Battery for Children-Revised: Parent Form” Türkçeye uyarlanmıştır. Çocuklar için Mizaç Değerlendirme Bataryası Gözden Geçirilmiş Ebeveyn Formu, 115’i kız, 104’ü erkek 4-6 yaş arasındaki 219 çocuğun ailelerinden elde edilen bilgilere göre geliştirilmiştir.¹⁴ Ayrıca çocuk ve ergenlerin mizaç özelliklerinin anne babaları tarafından değerlendirilmesi amacıyla Okul Çağı Çocukları için Mizaç Ölçeği/“School-Age Temperament Inventory” adıyla geliştirilen ölçeğin Türkçe uyarlanması yapılmıştır.¹⁵⁻¹⁷

Erken çocukluk döneminde kullanılan mizaç ölçekleri genel olarak 1-7 yaş arasındaki çocuklar üzerinde geliştirilmiş olup; alanyazında 0-1 yaş arasındaki bebekler için kullanılan ve Türkçe uyarlama çalışması yapılan mizaç ölçeğine rastlanmamıştır.¹² Bu bağlamda mizaç özelliklerinin belirlenebilmesi amacıyla araştırmalarda ve klinik görüşmelerde kullanılmak üzere bebeklik çağı mizaç ölçeğinin Türkçeye uyarlanmasının oldukça önemli olduğu düşünülmektedir. Bu çalışmada da Türkiye alanyazınına önemli bir katkı sağlayacağı düşünülerek Rothbart⁴ tarafından geliştirilen ve Putnam ve ark.¹⁸ tarafından sadeleştirilen Bebek Davranış Ölçeği-Çok Kısa Form’un (BDÖ-ÇKF)/“Infant Behavior Questionnaire - Very Short Form” (IBQ-VSF) Türkçeye uyarlanması amaçlanmıştır.

Gereç ve Yöntem

Örneklem

Çalışmaya 3-12 ay arasında bebeği olan 390 anne katılmıştır. Çalışmaya katılan annelere hem sosyal medyada yer alan anne-bebek forum ve blogger takipçileri arasından ulaşılmış hem de araştırmacının çevresinden ulaşılan gönüllü anneler çalışmaya dahil edilmiştir. Bunun için ulaşılabilir (convenient) örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Katılımcı anneler

araştırmanın bilgilendirme kısmını okuduktan ve annelerin onamları alındıktan sonra araştırmaya katılmışlardır. Verilerin incelenmesinin ardından bebeklerinin yaş durumunun uygun olduğu 357 annenin bilgileri çalışmaya dahil edilmiştir.

Çalışmaya yaşları 20 ile 45 [ortalama=30,0, standart sapma (SS)=4,0] arasında değişen toplam 357 anne katılmıştır. Bu annelerin eşlerinin yaşı ise 21 ile 50 (ortalama=32,8, SS=4,7) arasında değişmektedir. Çalışmada yer alan bebeklerin 169’u (%47,3) kız, 188’i (%52,7) ise erkektir ve bebeklerin yaş aralıkları 3 ay ile 12 ay arasındadır (ortalama=7,0, SS=2,6). Araştırmaya katılan annelerin bebeklerinin aylara göre yaşlarının dağılımı Tablo 1’de verilmiştir.

Veri Toplama Araçları

Bebek Davranış Ölçeği - Çok Kısa Form: BDÖ Rothbart⁴ tarafından bebek mizacını bebeğe bakım veren kişinin bildirmesi aracılığı ile değerlendirmek amacıyla 1981 yılında geliştirilmiştir. Ölçek tanımlamalarının kavramsal analizleri için 3-6-9-12 aylık bebeği olan 463 anne çalışmaya dahil edilmiş ve boylamsal çalışmalar yapılmıştır.⁴ Yeterli düzeyde kavramsal ve psikometrik özellikler sağlayan orijinal ölçek aktivite düzeyi/“activity level”, yatıştırılabilirlik/“soothability”, korku/“fear”, kısıtlılıklara karşı stres/“distress to limitations”, gülümseme ve kahkaha/“smiling and laughter” ve oryantasyon süresi/“duration of orienting” boyutlarından oluşmaktadır.⁴ Orijinal ölçek 2003 yılında Garnstein ve Rothbart¹¹ tarafından revize edilerek sekiz yeni boyut yaklaşma/“approach”, işitsel tepkisellik/“vocal reactivity”, yüksek ve düşük haz yoğunluğu/“high and low intensity pleasure”, algısal duyarlılık/“perceptualsensitivity”, üzüntü/“sadness”, tepkisellikte düşüş/“falling reactivity” ve sarılmaya isteklilik/“cuddliness” daha eklenerek 14 alt ölçekli 191 maddeden oluşan yedili Likert tipi ölçek oluşturulmuştur. Daha sonra Putnam ve ark.¹⁸ tarafından ölçek sadeleştirilmiş 91 madde ve 14 alt ölçekten oluşan kısa form ve 37 madde ve 3 alt ölçekten oluşan ÇKF yenilenmiştir. BDÖ-ÇKF’nin birinci faktörü pozitif duygulanım (PD)/dışadönüklük [“the positive affectivity” (PA)/“positive affectivity surgency”-(PAS)] dışadönüklük kişilik özelliklerine

Tablo 1. Bebeklerin aylara göre frekansları ve yüzde değerleri

Yaş	f	%
3 aylık	36	10,1
4 aylık	38	10,6
5 aylık	46	12,9
6 aylık	34	9,5
7 aylık	51	14,3
8 aylık	41	11,5
9 aylık	39	10,9
10 aylık	31	8,7
11 aylık	27	7,6
12 aylık	14	3,9
Toplam	357	100,0

benzer şekilde yaklaşma/“approach”, işitsel tepkisellik/“vocal reactivity”, yüksek haz yoğunluğu/“high intensity pleasure”, gülümseme ve kahkaha/“smiling and laughter”, aktivite düzeyi/“activity level” ve algısal duyarlılık/“perceptual sensitivity” olarak tanımlanmaktadır.¹⁸ İkinci faktör olan negatif duygulanım (ND) (“negative affectivity”-NEG) nörotizm kişilik özelliklerine benzer şekilde üzüntü/“sadness”, kısıtlılıklara karşı stres/“distress to limitations”, korku/“fear” ile karakterize edilmiştir.¹⁸ Üçüncü faktör olan oryantasyon/kendini düzenleme kapasitesi/“orienting/regulatory capacity” (ORC) ise oryantasyon süresi/“duration of orienting”, düşük haz yoğunluğu/“low intensity pleasure”, sarılmaya isteklilik/“cuddliness” ve yatıştırılabilirlik/“soothability” olarak tanımlanmıştır.¹⁸ Ölçek 1 ile 7 arasında değişen cevap seçeneği olan Likert tipi bir ölçektir. Ayrıca bu yedi seçeneğe ek olarak “uygun değil” seçeneği de seçenekler arasında yer almaktadır. Boylamsal olarak yapılan üç ayrı çalışmada IBQ-VSF'nin güvenilirlik katsayıları ortalama olarak birinci çalışma için PAS=0,53, NEG=0,46, ORC=0,39; ikinci çalışma için PAS=0,64, NEG=0,88, ORC=0,70; üçüncü çalışma için ise iki grup için ayrı ayrı PAS=0,76 ve 0,80, NEG=0,79 ve 0,81, ORC=0,71 ve 0,74 olarak hesaplanmıştır.¹⁸

Edinburgh Postpartum Depresyon Ölçeği: Edinburgh Postpartum Depresyon Ölçeği (EDDÖ) tarama amaçlı olarak doğum sonrası dönemdeki kadınlarda tanı koymaktan öte depresyon riskini belirlemeye yönelik olarak Cox ve ark.¹⁹ tarafından 1987 yılında geliştirilmiştir. Engindeniz²⁰ tarafından 1996 yılında Türkçe uyarlaması yapılan ve kendini bildirim ölçeği olan EDDÖ 10 maddeden oluşmakta olup dörtlü Likert biçimindedir ve ölçekten alınabilecek en düşük puan 0 iken en yüksek puan 30'dur. Engindeniz'in²⁰ yaptığı uyarlama çalışmasında, ölçeğin iç tutarlılık katsayısı 0,79 ve iki yarım güvenilirliği 0,80 olarak hesaplanmış olup kesme noktası 12/13 alınmıştır. Bu çalışmada ise EDDÖ'nün güvenilirlik katsayısı 0,87 olarak bulunmuştur.

Yetişkin Mizaç Ölçeği - Kısa Form (ATQ): Evans ve Rothbart²¹ kişilik ve mizaç arasında ilişki olduğunu varsayarak kişilik kuramlarını temel alarak yetişkin mizaç modelini geliştirmişlerdir. ATQ'nun Gölçük²² tarafından 2014 yılında 17 ile 73 yaşları arasında farklı meslek gruplarından oluşan 269 kişi üzerinde ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik analizleri yapılarak uyarlanmış olup 39 maddeden ve ND, dışadönüklük, çaba gerektiren kontrol ve uyarılara duyarlılık olarak dört boyuttan oluşmaktadır. Yapılan güvenilirlik analizinin sonuçlarına göre; ND, dışadönüklük, uyarılara duyarlılık ve çaba gerektiren kontrol alt boyutlarının güvenilirlik katsayıları sırasıyla 0,73, 0,71, 0,69 ve 0,65'tir.²² Bu çalışma kapsamında ise ATQ'nun güvenilirlik katsayıları ise; ND, dışadönüklük, uyarılara duyarlılık ve çaba gerektiren kontrol alt boyutları için sırasıyla; 0,77, 0,64, 0,61 ve 0,61 olarak bulunmuştur.

Çift Uyum Ölçeği: Spainer tarafından evli ya da birlikte yaşayan çiftlerin ilişkilerinin algılanan kalitesini değerlendirmek amacıyla 1976 yılında geliştirilen ölçeğin yapılan faktör analizleri sonucunda ilişkinin dört boyutu ölçülmeye çalışılmıştır.²³ Bu boyutlar memnuniyet boyutu (16-23, 31. ve 32. maddeler),

bağlılık boyutu (24-28 arası maddeler), uzlaşma boyutu (1-3, 5, 7-15 arası maddeler) ve duygusal ifade boyutudur (4, 6, 29, 30 maddeler).²³ Çift Uyum Ölçeği (DAS) beşli ve yedili Likert tipi sorulardan oluşmaktadır.²³ İki madde ise evet-hayır olarak yanıtlanmaktadır.²³ Otuz iki maddeden oluşan DAS'nin Türkçe uyarlaması 2000 yılında Fışıoğlu ve Demir²⁴ tarafından gerçekleştirilmiştir. DAS Türkçe Form'un güvenilirliği 0,92, iki yarım test güvenilirliği 0,86 ve Locke-Wallace Evlilik Uyum Testi (Locke-Wallace Marital Adjustment Test) ile korelasyonu 0,82 olarak bulunmuştur.²⁴ Alt testler için güvenilirlik katsayıları; memnuniyet boyutu için 0,83, bağlılık boyutu için 0,75, uzlaşma boyutu için 0,75 ve duygusal ifade boyutu için ise 0,80 olarak bulunmuş olup DAS Türkçe Formu'nun faktör yapısının orijinal ölçeğinin faktör yapısı ile eşleştiği ve Türk örneklemini için evlilik uyumu ölçümünde güvenilir ve geçerli ölçümler sağladığı ortaya konmuştur.²⁴ Bu çalışma kapsamında yapılan güvenilirlik analizi sonuçlarına göre ise, Cronbach alfa katsayıları memnuniyet alt boyutu için 0,89, bağlılık boyutu için 0,70, uzlaşma boyutu için 0,92, duygusal ifade boyutu için 0,65 ve toplam puan için ise 0,94 olarak hesaplanmıştır.

Duygu Düzenleme Ölçeği (Emotional Regulation Questionnaire): Gros ve John²⁵ tarafından 2003 yılında kişinin kullandığı duygu düzenleme stratejilerini değerlendirmek amacıyla geliştirilen Duygu Düzenleme Ölçeği'nin (ERQ) Türkçe adaptasyonu (T-ERQ) Eldeleklioğlu ve Eroğlu²⁶ tarafından 2015 yılında yapılmıştır. T-ERQ yedili Likert tipi 10 maddeden oluşmaktadır.²⁶ Ölçeğin doğrulayıcı faktör analizi ile yeniden değerlendirme/“reappraisal” ve bastırma/“suppression” olarak iki faktörlü yapıda olduğu ve T-ERQ'nun güvenilirlik katsayıları yeniden değerlendirme alt ölçeği için 0,78, bastırma alt ölçeği için 0,73 olarak bulunduğu ve test-tekrar test güvenilirlik katsayıları ise yeniden değerlendirme alt ölçeği için 0,74, bastırma alt ölçeği için 0,72 olarak bulunduğu görülmüştür.²⁶ Genel olarak T-ERQ'nun Türkçe versiyonunun uygun psikometrik özelliklere sahip olduğu ortaya konmuştur.²⁶ Bu çalışmada ise, T-ERQ'nun yeniden değerlendirme alt ölçeği için güvenilirlik katsayısı 0,83 olarak bulunurken, bastırma alt ölçeği için 0,73 olarak bulunmuştur.

BDÖ-Çok Kısa Form'un Türkçeye Çevirisi

Bebek Davranış Ölçeği-ÇKF'nin Türkçeye uyarlanması bu çalışma kapsamında yapılmıştır. Öncelikli olarak Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Etik Kurulu'na çalışmanın uygunluğu için başvuru yapılmış ve etik kurul onayı alınmıştır (karar numarası: 202, tarih: 09.12.2015). BDÖ'nün özgün formu ölçeği geliştiren Prof. Dr. Marry Rothbart'tan mail yoluyla istenerek çeviri için gerekli izin alınmıştır. Öncelikli olarak özgün ölçek 3 psikolog 1 psikolojik danışman tarafından birbirinden bağımsız olarak Türkçeye çevrilmiştir. Sonrasında çeviri maddeler makale yazarları tarafından kontrol edilmiş ve uygun olan maddeler seçilmiştir. Seçilen çeviri maddeler için pilot çalışma olarak 3 anneden anlaşılabilirlik düzeylerine göre 1 ve 5 arasında puanlamaları istenmiştir. Düşük puan alan (3 ve altı) maddelerin çevirisi gözden geçirilmiştir. Ölçeğe son çeviri hali verildikten sonra Türk Dili ve Edebiyatı alanında uzman olan bir kişiden çeviri maddelerin Türkçeye uygunluğunun

değerlendirilmesi istenmiştir. Bu işlemlerin sonucunda BDÖ-ÇKF'nin BDÖ-ÇKF Türkçe formu oluşturularak katılımcılar tarafından ölçeğin yanıtlanması istenmiştir.

İstatistiksel Analiz

Çalışma kapsamında kullanılan çevrim içi anket sisteminde soruların her birinin yanıtlanma zorunluluğu bulunduğundan bütün ölçekler tamamıyla doldurulmuştur. Toplamda 357 anneden elde edilen bütün veriler SPSS 22.0 (IBM Inc., Armonk, NY) paket programı kullanılarak SPSS veri dosyasına girilerek analiz edilmiştir.

Bulgular

BDÖ - Çok Kısa Form'un Geçerlik Analizi

BDÖ'nün faktör yapısı ve yapı geçerliği analizine uygun olup olmadığını belirlemek amacıyla KMO ve Barlett Küresellik testi yapılmıştır. Faktör yapısına uygunluğun sağlanması için KMO katsayısının 0,60'dan yüksek çıkması beklenmektedir.^{27,28} Bu çalışmada KMO katsayısı 0,82 olarak bulunmuştur. Barlett Küresellik testi sonuçları da anlamlı bulunmuştur ($\chi^2=2737,453$, $df=378$, $p=0,000$) ($p<0,01$ düzeyinde). Comrey²⁹ ve Tabachnick ve Fidell'e²⁸ göre iyi bir faktör analizi için en az 300 katılımcının olması yeterli olup; bu çalışmadaki katılımcı sayısı 357'dir. Yapı geçerliği analizinde Temel Bileşenler Analiz Yöntemi ile (principal component analysis) eksen döndürme tekniklerinden Varimaks tekniği kullanılmıştır.

Ölçeğin özgün formunda ND (Negative Emotionality/NEG), PD (PA/PAS) ve ORC olarak 3 faktörün yer aldığı görülmektedir.¹⁸ Yapılan faktör analizlerinde özdeğeri (eigenvalue) 1'den büyük olan 10 faktör ortaya çıkmıştır. BDÖ-ÇKF'nin Türkçeye uyarlama çalışmasında; özgün ölçeğe uygun olarak faktör sayısı 3'e zorlanarak faktör analizi yapılmış ise de maddelerin yükledikleri faktörler tek tek incelenerek ve özgün ölçeğin kuramsal yapısı değerlendirilerek çalışmada yer alan örneklem için Oryantasyon Alt Ölçeği çıkarılarak PD ve ND olarak 2 faktörlü yapının daha uygun olacağına karar verilmiştir. Hangi maddelerin hangi faktöre yüklendiğini belirlemek amacıyla faktör yük değeri için sınır değer 0,30 olarak kabul edilmiştir.²⁷ Temel bileşenler analiz yöntemlerinden Varimaks döndürme tekniği sonuçlarına göre 2, 9, 12, 17, 24, 30, 31, 35 ve 34. maddeler 0,30'un altında kalarak hiçbir faktöre yüklenmediğinden ölçekten çıkarılması uygun görülmüştür. Faktör analizinin sonuçlarına bakıldığında 2 faktörlü yapı için açıklanan toplam varyansın %31,1 olduğu görülmektedir. Özgün ölçekle uyumlu olarak birinci faktör PD olarak adlandırılmış olup 15 maddeden (5, 6, 7, 8, 13, 14, 15, 18, 19, 20, 21, 25, 26, 27, 36 maddeler) oluşmuştur. İkinci faktör ise ND olarak adlandırılmış olup 13 maddeden (1, 3, 4, 10, 11, 16, 22, 23, 28, 29, 32, 33, 37 maddeler) oluşmuştur. Orijinal ölçekte 11. maddenin ters kodlanmış olduğu görülmektedir fakat bu çalışmanın örnekleme için 11. maddenin ters olmadığı ortaya çıkmıştır. Böylece özgün halinde 37 maddeden oluşan BDÖ-ÇKF'nin Türkçe Formu 28 maddeden oluşmuş olup BDÖ çalışmanın sonunda EK-1'de yer almaktadır. Birinci faktörün 5,59 öz değer ile varyansın %16,3'ünü açıkladığı; ikinci faktörün

ise 3,12 öz değer ile varyansın 14,8'ini açıkladığı görülmektedir. Tablo 2'de görüldüğü gibi birinci faktörde yer alan maddelerin yükleri 0,33 ile 0,65 arasında değişirken; ikinci faktörde yer alan maddelerin yükleri 0,42 ile 0,65 arasında değişmektedir.

Ölçüt bağımlı geçerliğin çalışılması amacıyla BDÖ-ÇKF'nin alt ölçekleri olan PD ve ND faktörlerinin EDDÖ, ATQ, DAS ve T-ERQ ölçekleri ile gösterdiği korelasyon katsayılarına bakılmıştır (Tablo 3). Korelasyon sonuçlarına bakıldığında bebek mizaç özelliklerinden ND ile post-partum depresyon arasında pozitif yönde ve anlamlı ilişki ($r=0,202$, $p<0,01$) olduğu saptanmıştır. Yine bebeğin PD ile annenin duygu düzenleme stratejilerinden olan yeniden değerlendirme arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki ($r=0,134$, $p<0,05$) olduğu bulunmuştur. Annenin mizaç özelliklerinden ND ile bebek mizaç özelliklerinden ND arasında pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki ($r=0,269$, $p<0,01$) olduğu görülmüştür. Ayrıca bebeğin mizaç özelliklerinden PD ile annenin mizaç özelliklerinden çaba kontrolü, dışadönüklük ve uyarılara duyarlılık ile pozitif yönde ve anlamlı ilişki ($r=0,124$, $p<0,05$; $r=0,164$, $p<0,01$; $r=0,160$, $p<0,01$) olduğu saptanmıştır. Bebek mizaç özelliklerinden bebeğin PD ile çift bağlılığı alt boyutu arasındaki korelasyona bakıldığında alt ölçekler arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki ($r=0,152$, $p<0,01$) olduğu ve bebeğin ND ile memnuniyet alt boyutları arasında negatif ve anlamlı bir ilişki ($r=-0,107$, $p<0,05$) olduğu ortaya konmuştur. Son olarak; bebeğin PD ile annenin duygu düzenleme stratejilerinden yeniden değerlendirme arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki ($r=0,134$, $p<0,05$) olduğu saptanmıştır.

BDÖ - Çok Kısa Form'un Güvenirlik Analizi

BDÖ-ÇKF'nin güvenirliliğinin çalışılması amacıyla ölçeğin iç tutarlılığı düzeltilmiş madde toplam test korelasyonları ve iki yarım test güvenirliliği analiz edilmiştir. Cronbach alfa katsayıları BDÖ-ÇKF'nin tümü için 0,84, birinci faktör olan PD alt ölçeği için 0,80, ikinci faktör olan ND için 0,80 olarak bulunmuştur ve kabul edilebilir düzeydedir.

Yapılan madde toplam test korelasyonunda birinci faktör olan PD için 0,24 ile 0,57 arasında olup ikinci faktör olan ND için ise 0,19 ile 0,50 arasında değişmektedir. Tüm maddeler için düzeltilmiş madde toplam test korelasyonları Tablo 4'te verilmiştir.

İki yarım test güvenirliliğinin çalışılması amacıyla ise ölçek rastgele olarak iki yarıya ayrılmıştır. Yapılan analizde Guttman iki yarım test güvenirliliği 0,83 olarak bulunmuştur. Rastgele ayrılmış olan bu iki yarım için ise iç tutarlılık katsayıları birinci yarı için 0,69 iken ikinci yarı için 0,74'tür. Ayrıca alt ölçekler için de iki yarım test güvenirliliği hesaplanmıştır. Yapılan hesaplamalarda PD alt ölçeği için Guttman iki yarım test güvenirliliği 0,80; ND alt ölçeği için ise 0,79 olarak bulunmuştur. PD alt ölçeğinde rastgele ayrılmış olan iki yarım için iç tutarlılık katsayıları birinci yarı için 0,71 iken ikinci yarı için 0,64'tür. ND alt ölçeğinde ise rastgele ayrılmış olan iki yarım için iç tutarlılık katsayıları birinci yarı için 0,65 iken ikinci yarı için 0,70'tir.

Test-tekrar test güvenirliliği için BDÖ-ÇKF 30-60 gün sonra 18 anneye ikinci kez ulaşılarak yeniden uygulanmıştır. Test-tekrar test güvenirliliği sonuçları Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 2. Dik döndürme yöntemi (Varimax) ile bileşenlerin 2 faktörlü dağılımı n=357

	PD	ND
21. Son bir hafta içinde, bebeğiniz ona yeni bir oyuncak verildiğinde hangi sıklıkta gülümsedi veya kakhaha attı?	0,651	
7. Son bir hafta içinde bebeğiniz ilk kez gördüğü nesnelere doğru hangi sıklıkla hızlı yaklaştı?	0,651	
15. Bebeğiniz oyun oynarken telefon çaldığında hangi sıklıkta kafasını kaldırıp baktı?	0,614	
19. Son bir hafta içinde, bebeğiniz kitap ve/veya dergilerdeki resimlere hangi sıklıkla 5 dakika veya daha uzun süre baktı?	0,598	
6. Son bir hafta içinde bebeğiniz bir oyuncak ya da nesneyle hangi sıklıkta 5-10 dakika kadar oynadı?	0,555	
25. Bebeğinize bakması için bir şey gösterdiğinizde hangi sıklıkta hemen sakinleşti?	0,538	
14. Bebeğiniz bir ce-eeee oyunu sırasında hangi sıklıkta güldü?	0,513	
18. Son bir hafta içinde, bebeğiniz çocuk tekerleme ve ninnilerindeki sesleri dinlemekten hangi sıklıkta hoşlandı?	0,510	
5. Son bir hafta içinde bebeğiniz kendisine bir şeyler okunmasından hangi sıklıkta hoşlandı?	0,509	
20. Bebeğinizle yeni bir yeri ziyaret ettiğinizde, bebeğiniz çevreyi keşfetmek için hangi sıklıkta heyecanlandı?	0,479	
8. Bebeğinizi banyo küvetine koyduğunuzda bebeğiniz hangi sıklıkta güldü?	0,464	
13. Bebeğiniz sırt üstü yatırıldığında hangi sıklıkta kıvrıldı ve/veya dönmeye çalıştı?	0,440	0,344
27. Bebeğiniz geçmekte olan bir uçağın sesini hangi sıklıkta fark etti?	0,412	
36. Bebeğinizle otomobilde yolculuk yaparken bebeğiniz hangi sıklıkta konuşma sesleri çıkardı?	0,403	
26. Saçları yıkanırken bebeğiniz ne sıklıkta bebeksi sesler çıkardı?	0,336	
16. Bebeğinizi beşiğine bıraktığınızda hangi sıklıkta kızgın (ağlama veya huzursuzluk)?		0,652
29. Siz başka bir işle meşgulken bebeğiniz sizin dikkatinizi çekmeyi başaramadığında hangi sıklıkla ağladı?		0,631
23. Bebeğiniz son bir hafta içinde hareketini kısıtlayan bir yere konulduğunda (araba koltuğu, oyun bahçesi, ana kucağı vs.) hangi sıklıkta karşı koyma davranışı gösterdi?		0,601
10. Bebeğiniz uyandığında birkaç dakika içinde yanına gidilmediğinde hangi sıklıkta ağladı?		0,587
4. Bebeğiniz yabancı bir yetişkinle ilk defa karşılaştığında hangi sıklıkta bir ebeveynine/size sıkıca sarıldı/yapıştı?		0,536
28. Bebeğiniz yabancı bir yetişkinle karşılaştığında hangi sıklıkta bu kişiye gitmeyi reddetti?		0,520
32. Bebeğiniz bir şey istediğinde, istediği şeye erişemediği zaman hangi sıklıkta mutsuz oldu?	0,337	0,517
33. Ortamda birden fazla yabancı yetişkin varken bebeğiniz hangi sıklıkta size sıkıca sarıldı/yapıştı?	0,341	0,514
37. Bebeğiniz araba koltuğu veya ana kucağına konulduğunda hangi sıklıkta kıpırdanıp dönmeye çalıştı?		0,512
11. Son bir hafta içinde, bebeğiniz kucağınızda beslenirken hangi sıklıkta beslenme biter bitmez kucağınızdan inmeye çalıştı?		0,501
3. Bebeğiniz yorulduğunda ne sıklıkta huzursuzlandı?		0,483
22. Heyecan verici bir günün sonunda bebeğiniz hangi sıklıkta ağlamaklı oldu?		0,449
1. Son bir hafta içinde, bebeğinizin üzerini değiştirirken bebeğiniz hangi sıklıkta kıpırdanıp durdu ve/veya kaçmaya çalıştı?		0,426

Maddeler orijinal ölçeğe göre numaralandırılmıştır. PD: Pozitif duygulanım, ND: Negatif duygulanım

Tartışma

Bu çalışmada, bebeğe bakım veren kişinin bildirimine dayanılarak bebek mizacının ölçülebilmesi amacıyla Rothbart tarafından geliştirilen ve 2003 yılında Garstein ve Rothbart yeniledikten sonra Putnam ve ark.^{4,18} tarafından sadeleştirilen BDÖ-ÇKF'nin Türkçeye uyarlanması için geçerlik ve güvenilirlik çalışmasının yapılması amaçlanmıştır.¹¹ Yapılan analizler sonucunda BDÖ-ÇKF'nin Türkçe geçerlik ve güvenilirliğinin olduğu bulunmuştur.^{4,11,18}

Çalışmada BDÖ-ÇKF'nin yapı geçerliğini incelemek için temel bileşenler analizi kullanılarak faktör analizi yapılmış ve Varimaks eksen döndürme tekniği uygulanmıştır. BDÖ-ÇKF'nin orijinal versiyonunda üç faktörlü bir yapı bulunurken Türkçe versiyonu çalışmasında öz değeri 1'den büyük 10 faktörün ortaya çıktığı görülmüş olup özgün ölçeğe uygun olarak faktör

sayısı 3'e zorlanarak faktör analizi yapılmış fakat maddelerin yüklendikleri faktörler tek tek incelendiğinde ve özgün ölçeğin kuramsal yapısı da hesaba katıldığında çalışmada yer alan örneklem için Oryantasyon Alt Ölçeği çıkarılarak Pozitif ve ND olarak 2 faktörlü yapının daha uygun olacağına karar verilmiştir. Temel bileşenler analiz yöntemlerinden Varimaks döndürme tekniği sonuçlarına göre 2., 9., 12., 17., 24., 30., 31., 35. ve 34. maddeler 0,30'un altında kalarak hiçbir faktöre yüklenmediğinden ölçekten çıkarılması uygun görülmüştür. Ölçekten çıkarılan maddeler incelendiğinde; yalnızca 2. maddenin (Oyun olarak bebeğinizi havaya atıp tuttuğunuzda bebeğiniz hangi sıklıkta güldü?) orijinal ölçekte PD alt ölçeğinde yer aldığı fakat bu çalışmada her ne kadar Türk ailelerinde sıklıkla kullanılan bir oyun olsa da PD alt ölçeği için uygun olmadığı görülmüştür. Ölçekten çıkarılması uygun görülen diğer maddelere bakıldığında; 9. (Bebeğinizin gece ya da gündüz

Tablo 3. Bebek Davranış Ölçeği - Çok Kısa Form, Pozitif Duygulanım ve Negatif Duygulanım Alt Ölçeklerin diğer ölçeklerle korelasyonları

Ölçekler	BDÖ - pozitif duygulanım	BDÖ - negatif duygulanım
EDDÖ	-0,050	0,202**
ATQ-negatif duygulanım	-0,079	0,269**
ATQ-çaba kontrolü	0,124**	0,016
ATQ-dışadönüklük	0,164**	-0,100
ATQ-uyaranlara duyarlılık	0,160**	0,069
DAS-toplam	0,069	-0,097
DAS-memnuniyet	-0,006	-0,107*
DAS-bağlılık	0,152**	-0,054
DAS-uzlaşma	0,079	-0,083
DAS-duygusal ifade	0,034	-0,061
ERQ-yeniden değerlendirme	0,134*	-0,087
ERQ-bastırma	-0,088	0,004

* $p < 0,05$, ** $p < 0,01$, BDÖ: Bebek Davranış Ölçeği, EDDÖ: Edingburgh Postpartum Depresyon Ölçeği, ATQ: Yetişkin Mizaç Ölçeği-Kısa Form, DAS: Çift Uyum Ölçeği, ERQ: Duygu Düzenleme Ölçeği

uyku vakti geldiği halde bebeğiniz uyumak istemediğinde hangi sıklıkta mızıldandı ya da ağladı?) ve 17. (Son bir hafta içinde, bebeğiniz hangi sıklıkta kendi vücut pozisyonundaki ani değişiklikten ürktü/irkildi? örneğin: Aniden hareket ettirildiğinde) maddenin de orijinal ölçekte ND alt ölçeğinde olduğu fakat bu çalışmada hiçbir faktöre yüklenmediği ortaya çıkmıştır. Ayrıca 12., 24., 30., 31., 34., 35. maddelerin de orijinal ölçekte Oryantasyon/Düzenleme Kapasitesi alt ölçeğinde olduğu görülürken bu çalışmada ayrı bir alt ölçek olarak kümelendiği ve diğer alt ölçeklere de yüklenmediği görülmüştür. İlk faktör PD olarak adlandırılmış olup 15 maddeden (5., 6., 7., 8., 13., 14., 15., 18., 19., 20., 21., 25., 26., 27., 36. maddeler) oluşmuştur. Maddeler tek tek incelendiğinde; 5., 6., 18., 19., 25. maddelerin Oryantasyon/Düzenleme Kapasitesi alt ölçeğinde olduğu kalan diğer maddelerin bu çalışmayla benzer olarak PD alt ölçeğinde yer aldığı görülmüştür. Orijinal BDÖ-ÇKF'nin birinci faktörü Pozitif/dışadönüklük (PA/PAS) dışadönüklük kişilik özelliklerine benzer şekilde yaklaşma, işitsel tepkisellik, yüksek haz yoğunluğu, gülümseme ve kahkaha, aktivite düzeyi ve algısal duyarlılık olarak tanımlanmaktadır.¹⁸ Orijinal ölçeğin kuramsal yapısı dikkate alındığında da bu maddelerin PD alt ölçeğinde yer almasında sakınca görülmemiştir.

İkinci faktör olan ND (NEG) nörotizm kişilik özelliklerine benzer şekilde üzüntü, kısıtlılıklara karşı stres, korku ile karakterize edilmiştir.¹⁸ Orijinal ölçekte PD/dışadönüklük maddesi altında yer alan 1 ve 37. maddelerin Türk örnekleme için ND olarak algılandığı dikkat çekmektedir. Maddelerin içeriklerine bakıldığında; (1. Son bir hafta içinde, bebeğinizin üzerini değiştirirken bebeğiniz hangi sıklıkta kıpırdanıp durdu ve/veya kaçmaya çalıştı? - 37. Bebeğiniz araba koltuğu veya ana kucağına konulduğunda hangi sıklıkta kıpırdanıp dönmeye çalıştı?) bu maddelerin batı toplumları için dışadönüklük olarak algılanmasına karşın Türk kültürü için ND olarak algılanmasının kültürel farklılıktan kaynaklanmış olabileceği düşünülmüştür.

Ayrıca orijinal ölçekte ters kodlanarak oryantasyon alt ölçeğinde yer alan 11. maddenin ters olmadan ND alt ölçeğinde yer aldığı görülmüştür. Ölçekte yer alan diğer maddelerin ise orijinal ölçekte de bu çalışmada da aynı şekilde ND alt ölçeğinde yer aldığı görüldüğünden bu alt ölçeğin ND olarak adlandırılmasına karar verilmiştir. Ayrıca 13., 32. ve 33. maddelerin PD ve ND faktörlerinin her ikisine birden yüklendiği görülmektedir. Bu maddelerin hangi alt ölçeğe dahil edilmesi gerektiğine karar verebilmek için maddelerin içeriklerine dikkat edilerek madde yükünün yüksek olduğu alt ölçekler seçilmiştir. Sonuç olarak, özgün halinde 37 maddeden oluşan BDÖ-ÇKF'nin Türkçe Formu 28 maddeden oluşmuştur.

Ölçüt bağıntılı geçerliğinin değerlendirilmesi için çalışmamızda EDDÖ, ATQ, DAS ve T-ERQ kullanılmıştır. Çalışmamızda bebeğin PD ile annenin mizaç özelliklerinden çaba kontrolü, dışadönüklük ve uyaranlara duyarlılık faktörleri ve DAS'nin bağlılık alt ölçeği ile pozitif yönde ilişki gösterdiği bulunmuştur. Kişiliğin bir parçası olarak kabul edilen mizacın gelişiminde kalıtımın da rolü olduğundan annenin kişilik özellikleri ile çocuklarının mizaç özelliklerinin benzerlik göstermesi beklenen bir sonuç olarak görülmektedir.³⁰⁻³² Yine bebeğin PD'nin annenin duygu düzenleme stratejilerinden yeniden değerlendirme ile pozitif yönde ilişki gösterdiği sonucuna varılmıştır. Bebeğin mizaç özelliklerinden ND'nin diğer ölçeklerle ilişkisine bakıldığında ise annenin postpartum depresyonu ve ND ile pozitif yönde ilişkisi olduğu saptanmıştır. Birçok çalışmada belirtildiği gibi bebeğin sahip olduğu mizacın bebeğe bakım veren kişiyi etkilemesi bu çalışmayla tutarlı görünmektedir.³³⁻³⁵ Rothbart'a² göre de bebek mizacı anne-baba üzerindeki stres düzeyini etkilemektedir. Yine bebeğin ND'nin çift uyum alt ölçeklerinden memnuniyet faktörü ile negatif yönde korelasyon gösterdiği ortaya konmuştur.

Yapılan faktör analizi sonucuna göre oluşturulan 28 maddelik BDÖ-ÇKF'nin bu çalışmadaki verileri kullanılarak ölçeğin

güvenirliliği ölçülmüştür. İlk olarak Cronbach alfa katsayılarına bakılmış ve BDÖ-ÇKF'nin tümü için alfa katsayıları 0,84, birinci faktör olan PD alt ölçeği için 0,80, ikinci faktör olan ND için 0,80 olarak bulunmuştur. Murphy ve Davidshofer³⁶ ölçeklerde genellikle 0,80 katsayılarının elde edildiğini ve testin güvenilirlik katsayısının 0,80 civarında olduğunda orta,

0.70 olduğunda düşük, 0,60'ın altında olduğunda ise genellikle kabul edilemez düzeyde olduğunu belirtmişlerdir. Buna göre BDÖ-ÇKF'nin güvenirliliğinin kabul edilebilir düzeyde olduğu sonucuna varılmıştır. Mizacın temel unsurlarının kişinin erken yaşamında ortaya çıktığı ve bu unsurları önemli düzeyde biyolojik faktörlerin belirlediği; fakat gelişim ilerledikçe

Tablo 4. Düzeltilmiş madde toplam test korelasyonları

	Düzeltilmiş madde toplam test korelasyonu
21. Son bir hafta içinde, bebeğiniz ona yeni bir oyuncak verildiğinde hangi sıklıkta gülümsedi veya kakhaha attı?	0,484
7. Son bir hafta içinde bebeğiniz ilk kez görüdüğü nesnelere doğru hangi sıklıkta hızla yaklaştı?	0,569
15. Bebeğiniz oyun oynarken telefon çaldığında hangi sıklıkta kafasını kaldırıp baktı?	0,541
19. Son bir hafta içinde, bebeğiniz kitap ve/veya dergilerdeki resimlere hangi sıklıkta 5 dakika veya daha uzun süre baktı?	0,450
6. Son bir hafta içinde bebeğiniz bir oyuncak ya da nesneyle hangi sıklıkta 5-10 dakika kadar oynadı?	0,269
25. Bebeğinize bakması için bir şey gösterdiğinizde hangi sıklıkta hemen sakinleşti?	0,287
14. Bebeğiniz bir ce-eeee oyunu sırasında hangi sıklıkta güldü?	0,376
18. Son bir hafta içinde, bebeğiniz çocuk tekerleme ve ninnilerindeki sesleri dinlemekten hangi sıklıkta hoşlandı?	0,336
5. Son bir hafta içinde bebeğiniz kendisine bir şeyler okunmasından hangi sıklıkta hoşlandı?	0,269
20. Bebeğinizle yeni bir yeri ziyaret ettiğinizde, bebeğiniz çevreyi keşfetmek için hangi sıklıkta heyecanlandı?	0,368
8. Bebeğinizi banyo küvetine koyduğunuzda bebeğiniz hangi sıklıkta güldü?	0,241
13. Bebeğiniz sırt üstü yatırıldığında hangi sıklıkta kıvrıldı ve/veya dönmeye çalıştı?	0,462
27. Bebeğiniz geçmekte olan bir uçağın sesini hangi sıklıkta fark etti?	0,385
36. Bebeğinizle otomobilde yolculuk yaparken bebeğiniz hangi sıklıkta konuşma sesleri çıkardı?	0,335
26. Saçları yıkanırken bebeğiniz ne sıklıkta bebeksi sesler çıkardı?	0,228
16. Bebeğinizi beşiğine bıraktığınızda hangi sıklıkta kızgın (ağlama veya huzursuzluk) görüldü?	0,287
29. Siz başka bir işle meşgulken bebeğiniz sizin dikkatinizi çekmeyi başaramadığında hangi sıklıkla ağladı?	0,291
23. Bebeğiniz son bir hafta içinde hareketini kısıtlayan bir yere konulduğunda (araba koltuğu, oyun bahçesi, ana kucağı vs) hangi sıklıkta karşı koyma davranışı gösterdi?	0,361
10. Bebeğiniz uyandığında birkaç dakika içinde yanına gidilmediğinde hangi sıklıkta ağladı?	0,209
4. Bebeğiniz yabancı bir yetişkinle ilk defa karşılaştığında hangi sıklıkta bir ebeveynine/size sıkıca sarıldı/yapıştı?	0,445
28. Bebeğiniz yabancı bir yetişkinle karşılaştığında hangi sıklıkta bu kişiye gitmeyi reddetti?	0,433
32. Bebeğiniz bir şey istediğinde, istediği şeye erişemediği zaman hangi sıklıkta mutsuz oldu?	0,503
33. Ortamda birden fazla yabancı yetişkin varken bebeğiniz hangi sıklıkta size sıkıca sarıldı/yapıştı?	0,497
37. Bebeğiniz araba koltuğu veya ana kucağına konulduğunda hangi sıklıkta kıpırdanıp dönmeye çalıştı?	0,419
11. Son bir hafta içinde, bebeğiniz kucağınızda beslenirken hangi sıklıkta beslenme biter bitmez kucağınızdan inmeye çalıştı?	0,394
3. Bebeğiniz yorulduğunda ne sıklıkta huzursuzlandı?	0,194
22. Heyecan verici bir günün sonunda bebeğiniz hangi sıklıkta ağlamaklı oldu?	0,303
1. Son bir hafta içinde, bebeğinizin üzerini değiştirirken bebeğiniz hangi sıklıkta kıpırdanıp durdu ve/veya kaçmaya çalıştı?	0,232

Maddeler orijinal ölçeğe göre numaralandırılmıştır.

Tablo 5. Test-tekrar test güvenirliliği sonuçları

	Pozitif duygulanım	Negatif duygulanım
Tekrar-test pozitif duygulanım	0,559*	0,030
Tekrar-test negatif duygulanım	0,039	0,478*

*p<0,05

mizacın dışavurumunu çoğunlukla kişinin deneyimleri ve içinde bulunduğu bağlamın etkilediği düşünüldüğünden test-tekrar test korelasyon katsayılarının nispeten düşük olması bebeklerin 3-12 aylık süreçte hızla büyümesi ve çevresel olaylardan etkilenecek mizacın şekillenmesi ile açıklanabileceği değerlendirilmiştir.¹

Çalışmanın Kısıtlılıkları

Yapılan bu çalışmada bebek mizacı bebeğe bakım veren kişilerden alınan verilere göre değerlendirildiğinden çalışmada babalara yer verilmemesi çalışmanın sınırlılıkları arasında gösterilebilir. Veri grubunda yer alan 3-12 aylık bebeklerin 9 ay süre ile aralıklarla bakım verenden bilgi alınmasıyla izlenmesinin de çalışmayı zenginleştireceği düşünüldüğünden boylamsal çalışmanın eksikliği de kısıtlılıklar arasında gösterilebilir.

Sonuç

Türkçeye uyarlaması yapılan BDÖ-ÇKF'nin gelişim, eğitim ve klinik psikoloji, çocuk psikiyatrisi ve pediatri gibi araştırma alanlarında ve bu alanlardaki klinik uygulamalarda kullanılabileceği düşünülmektedir. Bu anlamda Türkçeye uyarlaması yapılan BDÖ-ÇKF'nin literatürümüze önemli düzeyde katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Sonuç olarak; bu çalışma kapsamında Türkçeye uyarlaması yapılan BDÖ-ÇKF'nin (Infant Behavior Questionnaire - Very Short Form) bebeğe bakım veren kişinin bildirim aracı ile bebeğin mizacını geçerli ve güvenilir olarak ölçtüğü ve Türk kültüründe kullanılmasının uygun olduğu değerlendirilmiştir.

Etik

Etik Kurul Onayı: Öncelikli olarak Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Etik Kurulu'na çalışmanın uygunluğu için başvuru yapılmış ve etik kurul onayı alınmıştır (karar numarası: 202, tarih: 09.12.2015).

Hasta Onayı: Katılımcı anneler araştırmanın bilgilendirme kısmını okuduktan ve annelerin onamları alındıktan sonra araştırmaya katılmışlardır.

Hakem Değerlendirmesi: Editörler kurulu ve editörler kurulu dışında olan kişiler tarafından değerlendirilmiştir.

Yazarlık Katkıları

Konsept: M.F., Ö.Y.A., Dizayn: M.F., Ö.Y.A., Veri Toplama veya İşleme: M.F., Analiz veya Yorumlama: M.F., Ö.Y.A., Literatür Arama: M.F., Yazan: M.F.

Çıkar Çatışması: Yazarlar tarafından çıkar çatışması bildirilmemiştir.

Finansal Destek: Yazarlar tarafından finansal destek almadıkları bildirilmiştir.

Kaynaklar

1. Goldsmith HH, Buss AH, Plomin R, Rothbart MK, Thomas A, Chess S, Hinde R.A, McCall RB. Rountable: What is temperament? Four approaches. *Child Dev.* 1987;58:505-529.
2. Rothbart MK. Becoming who we are: Temperament and personality indevelopment. New York; Guilford; 2011.

3. Shiner RL, Buss KA, McClowry SG, Putnam SP, Saudino KJ, Zentber M. What is temperament now? Assessing progress in temperament research on the twenty-fifth anniversary of Goldsmith et al. *Child Development Perspectives.* 2012;6:436-444.
4. Rothbart MK. Measurement of temperament in infancy. *Child Development.* 1981;52:569-578.
5. Rothbart MK, Derryberry D, Posner MI. A psychobiological approach to the development of temperament. In Bates JE, Wachs TD (Eds.), *Temperament: Individual differences at the interface of biology and behavior.* American Psychological Association. 1994;83-116.
6. Rothbart MK. Temperament, development, and personality. *Current Directions in Psychological Science.* 2007;16:207-212.
7. Thomas A, Chess S. *Temperament and development.* Oxford, England: Brunner/Mazel. 1977.
8. Thomas A, Chess S, Korn SJ. The Reality of Difficult Temperament. *Merrill-Palmer Quarterly.* 1982;28:1-20.
9. Costa R, Figueiredo B. Infant's psychophysiological profile and temperament at 3 and 12 months. *Infant Behav Dev.* 2011;34:270-279.
10. Maziade M, Boudreault M, Thivierge J, Caperaa P, Cote R. Infant temperament: SES and gender differences and reliability of measurement in a large quebec sample. *Merrill-Palmer Quarterly.* 1984;30:213-226.
11. Garnstein MA, Rothbart MK. Studying infant temperament via there vieded infant behavior questionnaire. *Infant behavior and development.* 2003;26:64-86.
12. Akın-Sarı B, İşeri E, Yalçın Ö, Aslan-Akın A, Şener Ş. Reliability Study of Turkish Version of Children's Behavior Questionnaire Short Form and a Validity Prestudy. *Klinik Psikiyatri.* 2012;15:135-143.
13. Rothbart MK. Temperament and development. In Kohnstamm GA, Bates JE, Rothbart MK (eds.) *Temperament in childhood.* Oxford, England: John Wiley & Sons. 1989;187-247.
14. Yoleri S. Reliability and validity study of the Temperament Assessment Battery for Children-Revised: Parent Form. *International Journal of Human Sciences.* 2014;11:221-237.
15. McClowry S. The development of the school-age temperament inventory. *Merrill-Palmer Quarterly.* 1995;41:271-285.
16. McClory SG, Halverson CF, Sanson A. A re-examination of the validity and reliability of the school age temperament inventory. *Nurs Res.* 2003;52:176-182.
17. Eremsoy CE. How do parental, familial, and child characteristics differentiate conduct-disordered children with and without psychopathic tendencies? Unpublished master's thesis, Middle East Technical University. 2007.
18. Putnam SP, Helbig AL, Garstein MA, Rothbart MK, Leekers E. Development and assessment of short and very short forms of the infant behavior questionnaire-revised. *J Pers Assess.* 2014;96:445-458.
19. Cox JL, Holden JM, Sagovsky R. Detection of postnatal depression. Development of the 10-item Edinburgh Postnatal Depression Scale. *Bri J Psychiatry.* 1987;150:782-786.
20. Engindeniz N. Edinburgh Doğum Sonrası Depresyon Ölçeği'nin Türkçe Formu için Geçerlilik ve Güvenirlilik Çalışması. Unpublished master's thesis, Ege University. 1996.
21. Evans DE, Rothbart MK. Developing a model for adult temperament. *Journal of Research in Personality.* 2007;41:868-888.
22. Gölcük M. Prediction of parenting styles from child and maternal temperamental characteristics. Unpublished master's thesis, Middle East Technical University. 2014.
23. Spanier GB. Measuring Dyadic Adjustment: New Scales for Assessing the Quality of Marriage and Similar Dyads. *Journal of Marriage and Family.* 1976;38:15-28.
24. Fızioloğlu H, Demir A. Applicability of the dyadic adjustment scale for measurement of marital quality with Turkish couples. *European Journal of Psychological Assessment.* 2000;16:214-218.

25. Gros JJ, John OP. Individual differences in two emotion regulation processes: Implications for affect, relationships, and well-being. *J Pers Soc Psychol.* 2003;85:348-362.
26. Eldeleklioğlu J, Eroğlu Y. A Turkish adaptation of the emotion regulation questionnaire. *International Journal of Human Sciences.* 2015;12:1157-1168.
27. Büyüköztürk Ş. Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı: İstatistik, araştırma deseni, SPSS uygulamaları ve yorum. (20th ed). Ankara; Pegem Akademi Yayınları; 2014.
28. Tabachnick BG, Fidell LS. Using multivariate statistics. Boston: Pearson/Allyn& Bacon. 2007.
29. Comrey AL. A first course in factor analysis. New York; Academic Press; 1973.
30. Öç YÖ, Şişmanlar ŞG, Ağaoğlu B, Tural Ü, Önder E, Karakaya I. Psychiatric Evaluation of the Offsprings of the Parents with Psychopathology. *Klinik Psikiyatri.* 2006;9:123-130.
31. Macedo A, Marques M, Bos S, Maia BR, Pereira T, Soares MJ, Valente J, Gomes AA, Nogueira V, Azevedo MH. Mother's personality and infant temperament. *Infant Behav Dev.* 2011;34:552-568.
32. Aytar AG, Aksoy AB, Kaytez N. Mothers Personality and Feature Temperament of Their Child. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi.* 2014;7:237-251.
33. Belsky J. The determinants of parenting: A process model. *Child Dev.* 1984;55:83-96.
34. Lengua LJ, Kovacs EA. Bidirectional associations between temperament and parenting and the prediction of adjustment problems in middle childhood. *Journal of Applied Developmental Psychology.* 2005;26:21-38.
35. Murris P, Ollendick TH. The role of temperament in the etiology of child psychopathology. *Clin Child Fam Psychol Rev.* 2005;8:271-289.
36. Murphy KR, Davidshofer CO. Psychological testing: Principles and applications, (4th ed.) Englewood Cliffs; NJ; Prentice Hall; 1988.

Ek 1. Bebek Davranış Ölçeği - Maddeler

1. Son bir hafta içinde, bebeğinizin üzerini değiştirirken bebeğiniz hangi sıklıkta kıpırdanıp durdu ve/veya kaçmaya çalıştı?
2. Bebeğiniz yorulduğunda hangi sıklıkta huzursuzlandı?
3. Bebeğiniz yabancı bir yetişkinle ilk defa karşılaştığında hangi sıklıkta bir ebeveynine/size sıkıca sarıldı/yapıştı?
4. Son bir hafta içinde bebeğiniz kendisine bir şeyler okunmasından hangi sıklıkta hoşlandı?
5. Son bir hafta içinde bebeğiniz bir oyuncak ya da nesneyle hangi sıklıkta 5-10 dakika kadar oynadı?
6. Son bir hafta içinde bebeğiniz ilk kez gördüğü nesnelere doğru hangi sıklıkta hızla yaklaştı?
7. Bebeğinizi banyo küvetine koyduğunuzda bebeğiniz hangi sıklıkta güldü?
8. Bebeğiniz uyandığında birkaç dakika içinde yanına gidilmediğinde hangi sıklıkta ağladı?
9. Son bir hafta içinde, bebeğiniz kucağınızda beslenirken hangi sıklıkta beslenme biter bitmez kucağınızdan inmeye çalıştı?
10. Bebeğiniz sırt üstü yatırıldığında hangi sıklıkta kıvrıldı ve/veya dönmeye çalıştı?
11. Bebeğiniz bir ce-eeee oyunu sırasında hangi sıklıkta güldü?
12. Bebeğiniz oyun oynarken telefon çaldığında hangi sıklıkta kafasını kaldırıp baktı?
13. Bebeğinizi beşiğine bıraktığınızda hangi sıklıkta kızgın (ağlama veya huzursuzluk) göründü?
14. Son bir hafta içinde, bebeğiniz çocuk tekerleme ve ninnilerindeki sesleri dinlemekten hangi sıklıkta hoşlandı?
15. Son bir hafta içinde, bebeğiniz kitap ve/veya dergilerdeki resimlere hangi sıklıkta 5 dakika veya daha uzun süre baktı?
16. Bebeğinizle yeni bir yeri ziyaret ettiğinizde, bebeğiniz çevreyi keşfetmek için hangi sıklıkta heyecanlandı?
17. Heyecan verici bir günün sonunda bebeğiniz hangi sıklıkta ağlamaklı oldu?
18. Son bir hafta içinde, bebeğiniz ona yeni bir oyuncak verildiğinde hangi sıklıkta gülümsedi veya kahkaha attı?
19. Bebeğiniz son bir hafta içinde hareketini kısıtlayan bir yere konulduğunda (araba koltuğu, oyun bahçesi, ana kucağı vs) hangi sıklıkta karşı koyma davranışı gösterdi?
20. Bebeğinize bakması için bir şey gösterdiğinizde hangi sıklıkta hemen sakinleşti?
21. Saçları yıkanırken bebeğiniz ne sıklıkta bebeksi sesler çıkardı?
22. Bebeğiniz geçmekte olan bir uçağın sesini hangi sıklıkta fark etti?
23. Bebeğiniz yabancı bir yetişkinle karşılaştığında hangi sıklıkta bu kişiye gitmeyi reddetti?
24. Siz başka bir işle meşgulken bebeğiniz sizin dikkatinizi çekmeyi başaramadığında hangi sıklıkla ağladı?
25. Bebeğiniz bir şey istediğinde, istediği şeye erişemediği zaman hangi sıklıkta mutsuz oldu?
26. Ortamda birden fazla yabancı yetişkin varken bebeğiniz hangi sıklıkta size sıkıca sarıldı/yapıştı?
27. Bebeğinizle otomobilde yolculuk yaparken bebeğiniz hangi sıklıkta konuşma sesleri çıkardı?
28. Bebeğiniz araba koltuğu veya ana kucağına konulduğunda hangi sıklıkta kıpırdanıp dönmeye çalıştı?